In deze rubriek belicht Jeroen Dera recente gedichten die zich goed lenen voor klassengesprekken in het literatuuronderwijs.

Gedicht in de klas: Kreek Daey Ouwens

Alle kinderen hebben rapport
Ik heb geen rapport
Ik mag kleuren
Ik kleur de dikke beer
De buik maak ik roze
Dat is een mooie kleur
Van de poten weet ik nog niet
Vader en Nora praten
Ze praten heel laaaanggg

Vader geeft Nora een hand
Nora geeft mij een knuffel

Uit: Kreek Daey Ouwens, *Daun*. PoëzieCentrum, 2026.

Misschien zijn de beste gedichten voor in de klas wel die gedichten die je in elk leerjaar en op elk niveau met leerlingen kunt bespreken. Dit gedicht van Kreek Daey Ouwens uit haar epische bundel *Daun* is zo'n gedicht. Het leent zich zelfs voor een poëzieles op de basisschool, zo toegankelijk is de taal en zo voorstelbaar de geschetste situatie. In elke klas kun je de vraag wel stellen: waarom heeft de ik geen rapport?

Omdat het lyrisch ik dit zelf in het midden laat, kun je je afvragen of het kind in kwestie het antwoord op die vraag zelf wel weet. Het realiseert zich in elk geval dat het een uitzondering op de regel is, getuige de dubbele antithese in '*Alle* kinderen hebben rapport' en '*Ik* heb *geen* rapport'. De formulering 'Ik mag kleuren' zou je eveneens kunnen lezen als een tegenstelling met die andere kinderen: wie een rapport krijgt, moet serieuze dingen doen, maar de ik mag kleuren. Alleen is nogmaals de vraag: waarom?

Voor veel leerlingen zal de grammatica een belangrijke factor in het antwoord zijn. Het ontbreken van het onbepaald lidwoord in 'Alle kinderen hebben rapport' trekt voor de meesten ongetwijfeld de aandacht, net als de ongrammaticale constructie 'Van de poten weet ik nog niet'. Deze taalelementen zouden kunnen leiden tot de hypothese dat de ik cognitief nog niet voldoende ontwikkeld is om een rapport te krijgen in de kleuterklas, meestal het eerste moment waarop er rapporten worden uitgereikt – al maakt Daey Ouwens nergens expliciet om welke leeftijdsgroep het hier gaat.

Anders dan voor leerlingen die het gedicht geïsoleerd lezen, is voor lezers van Daey Ouwens' verhalende bundel *Daun* lang en breed duidelijk dat het lyrisch ik een jongen met het syndroom van Down is. Wie dat in de klas meteen vertelt (of de bundeltitel *Daun* heel prominent noemt), krijgt een heel ander gesprek dan wie deze informatie in eerste instantie in het midden laat. Hoe dan ook is een heel belangrijke vraag in deze context: wat betekent het eigenlijk om je als auteur in een dergelijk perspectief te verplaatsen? Is het wel ethisch verantwoord om dat te doen? Hoe voorkom je dat je allerlei vooroordelen over mensen met het syndroom van Down bevestigt of hen reduceert tot een normafwijking? En kan Daey Ouwens zich op dat vlak meer veroorloven dan dichters die niet, zoals zij, uit een gezin komen waarin een kind dit syndroom had?

Waar deze dichter zich in zekere zin opstelt als spreekbuis van haar overleden broer – naast *Daun* verscheen enkele jaren geleden ook de bundel *Guillaume* (2020) – is er ook poëzie van dichters die zelf het downsyndroom hebben. Het kan zeer interessant zijn om zulke teksten, die zijn geschreven vanuit een zogenaamde 'neurominderheidspositie' (Sonnenschein, 2024, p. 194), naast Daey Ouwens' gedicht te leggen. Zo schrijft Roderick Prins in zijn 'Mijn syndroom is Down' (2013):

> Ik had een droom.
> Ik wilde studeren
> studeren en autorijden
> net als alle andere studenten.

Maar voor Prins heeft de samenleving bepaald dat hij een 'gehandicapte vent' is, en dus spat die droom uiteen. 'Alle andere studenten' versus 'ik': de parallel met het rapport in Daey Ouwens' gedicht is duidelijk.

Zoals gezegd: de beste gedichten voor het poëzieonderwijs laten zich op allerlei niveaus lezen en benaderen. Daey Ouwens' tekst leent zich uitstekend voor verdiepende vragen die de aandacht vestigen op het microniveau van de taal en de vorm. Wat is bijvoorbeeld het effect van het wit in het gedicht? Inhoudelijk brengt het een cesuur in de tekst aan: Nora en vader praten 'laaaanggg', maar in die korte slotstrofe is het gesprek dan toch afgelopen en wordt er afscheid genomen. Maar wat is er nu eigenlijk besloten, en dringt dat tot de ik door? De lege regel zou ook kunnen verbeelden dat dit het kind ontgaat. Dat maakt het vervolg van zijn verhaal in *Daun* – waarbij hij in een instelling komt te wonen – des te schrijnender. Na die iconische witregel is het gesprek over zijn toekomst in het reguliere onderwijssysteem ten einde gekomen.

Een andere vraag waarbij de details ertoe doen, is hoe de leerlingen de relatie tussen de vader en het lyrisch ik inschatten. Daey Ouwens' gedicht zegt er niks expliciets over, maar impliciet gebeurt er van alles. Zo wordt de vader nogal afstandelijk 'Vader' genoemd (en bijvoorbeeld niet 'papa'), en wordt Nora met haar voornaam aangeduid (in plaats van met 'juf'). Ook de slotstrofe is wat dit betreft interessant. Door de zinsbouw staan vader en zoon hier uit elkaar, met de juf tussen hen in: '*Vader* geeft *Nora* een hand / *Nora* geeft *mij* een knuffel'. Hierdoor valt extra op dat een vorm van fysiek contact tussen de vader en de ik hier uitblijft (in tegenstelling tot met Nora). Het meest intieme moment in het gedicht vanuit het perspectief van het kind – de knuffel die de scène besluit – ligt hier niet bij de vader, maar bij de juf.

Dit gedicht van Daey Ouwens is kortom bedrieglijk eenvoudig. Bij een eerste lezing denk je wellicht dat je er snel over uitgepraat bent, maar juist vanwege de grote toegankelijkheid van de tekst kun je de aandacht van leerlingen vestigen op de interpretatieve mogelijkheden ervan. De mooiste vraag om tot het eind te bewaren, is misschien wel wat te denken van die roze gekleurde berenbuik. Mijn kleuterdochter van zes zei: 'Ik vind roze ook een mooie kleur, maar het is wel gek voor een berenbuik. Knuffelbeertjes zijn roze, maar een echte beer is bruin.' Ze hoefde ook niet na te denken over de kleur van de poten: 'Die zijn ook bruin.' Anders dan mijn dochter met een rapport, die als peuter nog regenboogberen kleurde maar inmiddels een realistische norm heeft geïnternaliseerd, kan de ik in Daey Ouwens' gedicht vrij van zulke kaders kijken. Van de poten weet hij nog niet – en dat is in een poëzieles maar goed ook.

Literatuur

Prins, R. (2013). *Mijn syndroom is down.*

Sonnenschein, J. (2024). Wie spreekt – over wie? Poëzie in disabilitystudiesperspectief. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 140(3/4), 178–200.